

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UKA 2018/21

01.11.2018

Aqqaluaq Biilmann Egede

Nuummi aamma Ilulissani nunanit tamalaanit mittarfiit kiisalu Qaqortumi nunap immikkoortuani mittarfiup sananeqarnissaannut, ingerlanneqarnissaannut aningaasalersorneqarnissaannullu killiliussatut piumasaqaatit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. xx, xx. xxx 2018-imeersoq.

(Ineqarnermut Attaveqaqatigiinnermullu Naalakkersuisoq)

Inuit Ataqatigiit tunngaviusumik mittarfinnik allilerinissaq mittarfinnillu nutaanik sanaartornissaq pitsaasuutilugulu isumaqatigaat. Taamaamat mittarfiliornissanut siunnersuusiamik tamat oqallinnerannit partiittalu oqaloqatiginnittarneri aallaavigalugit nuna tamakkerlugu naaperiutitut isumaqatigiissutigineqarsinnaasumik saqqummiussivugut. Siunnersuusiatsinni mittarfiliortiternerit kittaartumik ingerlanneqarnissaat aallaaviuvoq, taamaaliornikkut nunatta aningaasaqarnerani akit qaffapiluunnginnissaat suliffeqarfeqarnikkullu nammassisinnaajunnaannginnissaq qulakkeerumallugu, taamaaliornikkullu aamma piffinni sanaartornermik ingerlatsillutillu sulisartullu nunatsinneersut amerlasuut kiisalu taakku malitsigisaannik inuussutissarsiutit allat mittarfinnik allilerinerni peqataasinnaaqqullugit.

Tamatuma saniatigut Nuup mittarfiata siulliullugu allineqarnissaa siunnersuutigaarput, taannami piaarnerusumik annertunerusumillu sinneqartoorutaasussaavoq. Kangerlussuup piunnarnissaanik kissaateqarnerput erseqqissumik nalunaarutigaarput. Ilulissani mittarfiup allilernissaa tulliussasoq isumaqarpugut, inissiffissaanilu nutaami siunissami suli allilereqqinnissamut periarfissalimmi inissinneqassasoq. Tassungalu atatillugu Ilulissani Qeqertarsuullu tunuani tikittunik sullissisussat ataatsimut isigalugu ineriartortinneqarsimanissaat pingaartutut isigaarput, taamaaliornikkut piffimmi ingerlatsisut takornarianik tikeralersussatut ilimagineqartunik iluaquteqarsinnaaqqullugit kiisalu aalisarnermi nioqqutissanillu suliareriikkanik periarfissat annertunerulersussat iluaqutigineqarsinnaaqqullugit. Taamattaq Naalakkersuisut Qaqortumi mittarfissat

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

tikikkuminassusaa pillugu erseqqissumik akissuteqassasut kissaatigaarput, 80 procent ataallugu tikikkuminassuseq naammaginartutut isiginngilarput.

Narsarsuutaaq siunissaa pillugu erseqqissumik akissuteqartoqarnissaa kissaatigaarput.

Partiit allat Naalackersuisulluunniit mittarfinnut tunngasunik isumaqatiginninniarnernik pimoorussanik aggersaasimanginnerat uggornartutut isigaarput. Ataatsimiitaliani sulineq paasissutissanik amikkittoortuarfiulluni ingerlanneqarpoq, isumaqatiginninniarnertullu iluseqanngitsumik ingerlanneqarsimallutik. Atituumik isumaqatigiissuteqarneq naalackersuisooqatigiit illuatungiliuttullu akimorlugit isumaqatigiinnertut isigaarput. Suliassami taama annertutigisumi nunatsinnullu inuiaqatigiinnullu taama sunniuteqartigisussami atituumik isumaqatigiissusiortoqarusuttoqannginnera naammaginangitsutut isigaarput.

Isumarput naapertorlugu immitsinnut ungasinngikkaluarpugut, tassani Qaqortup mittarfissaata tikikkuminassusaa, amerikamiullu Kangerlussuarmi mittarfinniluunniit allani soqutigisaqarnerat pillugu paasissutissanik suli amigaateqartoqarnera eqqarsaatigalugu.

Immikkulli maluginiarparput sanaartornissamut inatsit una aqqutigalugu 2015-mi ukiakkut Inatsisartut immikkoortut 18 aamma 167 aqqutigalugit Naalackersuisunuut suliakkiissutaanni suliassap ilamernga taamaallaat sularineqarmat. Suliakkiissummi "nunatsinni assartuussinermi ataatsimut aningaasartuutit annikillisinnissaat aamma timmisartuussisarnerup akulikillinissaa siunertaralugit, nunap immikkoortuini silaannakkut angallannermut attaveqaatit ataatsimoortut silaannakkut angallassinermut pilersaarummut ilanngunneqarnissaannik" (UKA15/167) aamma aalajangiisoqarpoq. Tamanna suli pingilaq.

Avataanit suliartortut sulisartullu nunaqavissut sulinermi akissarsiaqarnikkullu atugaasa nikingassuteqannginnissaannik oqariartornerat isumaqatigaarput. Taamaammat SIK-p Kommuneqarfik Sermersuullu avataatit suliartortitanut akileraartitsinikkut immikkut aqqissuussinissamut aarleqquteqarnerat paasilluarlugulu isumaqatigaarput. Maluginiarparput inatsimmik piareersaanermi avataanit suliartortussat amerlasuut

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

tikinnerisigut peqqinnissaqarfiup pisinnaasaqarnikkut unammillerneqarnissaa naammattumik qulaajaaffigineqarsimangimmat.

Aamma malugaarput inatsimmik piareersaanermi nunaqarfinni marlunni suliffeqarferujussuarnik matusinissaq qanoq malitseqarsinnaanerani naammattumik qulaajaavigineqarsimangimmat, nunaqarfinni taakkunani innuttaasut pillugit naammattumik pilersaarusiortoqarsimanginnera tunngavigalugu. Isumaqarpugut nunatta inoqarfinni suliffiusunik matusinikkut innuttaasut nuuttariaqalernerisa qanoq kinguneqarsinnaanera ilinniutigereeripput, kukkussutillu taakkua uteqqissanngilagut. Naalackersuisut Siulittaasuata danskillu ministeriunerata siunnerfeqaqatigiinnermik oqariatuutaannut tunngatillugu, sulinermi suli isumaqatigiissutivimmik isumaqatigiissuteqartoqarnanilu ingammik suliامي sukumiisunik saqqummiussisoqanngitsoq isumaqarpugut. Folketingip Inatsisartullu siunnerfeqaqatigiinnermik oqariatummik akuersisussaananerani immikkut maluginiarparput. Tamannalu suli pinngilaq. Naalagaaffik piginneqataassappat, Naalagaaffik naaggaarsinnaatitaasutut inissisimassanngitsoq piumasaraarput. Namminersorlutik Oqartussat sukkulluunniit suliffeqarfimmi piginneqataassutit minnerpaamik 50 procentiinik piginnittuunissaat, iluanaarutisianut tunngatillugu piumasaqaatit erseqqissuutinneqarnissaat kiisalu ernianut akilersuutissanullu iluarinartunik piumasaqaateqartoqarnissaa piumasaraavut.

Kangerlussuup allanngortinneqarneratigut sillimaniarnikkut illersornissakkullu politikimut attuumassutillit qulaajarneqarsimangitsut isumaqarluinnarpugut, inatsisartullu naammattumik paasitinneqanngillat. Siunersiuinissat arlallit piumasarisimavavut, kingullermik Ilulissat mittarfiata 2800 meteriutinnissaanut amerikamiut milliartilikkaanik aningaasaleeratarsinnaanerannut tunngatillugu. Siunersiuinissamik piumasaqarnerput amerlanerussuteqartunit piumaneqanngilaq. Ataatsimiititaliap pissutsinik tamakkununga qulaajaaneqarnani isumaliutissiisummik uannga atsiornera naammaginangitsoq isumaqarpugut.

Innuttaasut angallannerannut mittarfiit sakkutooqarnermut atorneqarsinnaanngorlugit ilanngussisoqassanersoq apeqqummut innuttaasut siammasissumik

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

peqataatinneqarnissaminnut pisussaaffeqarfigineqartut isumaqarpugut. Kalaallit Nunaata Issittumi sakkulersoqqinnissamut nunaminertanik atuiffigineqassanngitsoq uagut erseqqissumik isumaqarpugut.

Danskit naalagaaffiannut assingusumik amerikamiut qanoq aningaasaliiniarnerminnik eqqarsaatersuuteqarnersut kiisalu amerikamiut mittarfinnut suliamut ilanngunneqassappata kalaallit amerikamiullu (immaqalu aamma danskit) tungaannit suut ilanngullugit piumasaqaatigineqarnersut paaserusuppavut. Suliffeqarfimmut aningasaaliinikkut piginneqataaneq imaluunniit allatut ilusilimmik peqataaneq pineqarpa? Piginneqataaneq pineqarpat, taava nunatta karsianut tunngatillugu pissutsit qanoq isikkoqassappat?

Amerikamiut aningaasaleeratarsinnaanerisa malitsigisaannik illersornissakkut isumaqatigiissutit, ingammik amerikamiut mittarfiliortiternernut peqataassappata pisoqalisoorsimalersussat, isumaqatiginninniutigineqaqqinnissaannik piumasaqaammik malitseqartitsisoqassasoq isumaqarluinnarpugut.

Pissutsit tamakku Nunanut allanut Naalakkersuisup, Naalakkersuisut Siulittaasuata imaluunniit Attaveqaqatigiinnermut Naalakkersuisup isumaliutsiissutip uuma atsiorneqarnissaa sioqqullugu akisinnaanagillu akiumanngimmatigit maluginiarparput. Inuit Ataqatigiit akuttunngitsumik ineriartortitsinermik kigaallisaasutut pingaarutilinnilluunniit aalajangernissamut qunusutut pisuutinneqartarpugut. Mittarfiit imminnermini ineriartortitsinavianginnerat namminiilivitsitsinavianginnerallu erseqqissarumavarput. Akerlianik mittarfiliortiternerit malitsigisaannik suliani annertuuni toqqaannartumik nunaqavissunik akuutitsinerit, mittarfinnullu atasunik sunniuteqaataasumik inuussutissarsiutit iluatsittumik ingerlanneqarpata, taassuma tungaanut iluaqutsiissapput. Tassanilu nunaqavissut akuutinneqarnissaannut, piffinnilu aamma Nuup, Ilulissat Qaqortullu avataanni ineriartornernut pilersaarummik erseqqissumik amigaaqartoqartoq isumaqarpugut.

Kalaallit innutaasut mittarfiliortiternerni malitseqaataasumillu inuussutissarsiutinik iluaqutissanut isiginnaartuinnarnissaat kissaatiginngilarput. Nammineq sulissaagut,

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

namminerlu suleqataassaagut. Asfalti imminermini tamakkunannga pilersitsiunnangilaq. Taamaammat mittarfiliortiternerni piffinni nunallu immikkoortuini ineriartornermik, isumaginninnikkut peqqinnissaqarfimmi isumaginninnermilu tunngasuni siuariarnermik, meeqqat atuarianni ilinniartitaanernilu ataatsimut isigalugu siuariarnermik malitseqartinneqarnissaat piumasaraarput, taakkumi asfaltip manngertikkiartornerani uagut inuit toqqammavissarigatsigit.

Ilinniartitaanernut, isumaginninnermut peqqinnissaqarfinnullu tunngasuni immikkoortut politikikkut toqqaannartumik pingaarnertinneqarlutik amerlanerusunik aningaasaliivigineqarumanginnerat imminut assortortutut isigaarput, taamaaliornikkummi attaveqaatit nutaat tamakkiisumik iluaqutigissagatsigit.

Taamak oqarluta inatsisissatut siunnersuut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiisitaliamut pingajussaaneerreqartigani ingerlanneqassasoq inassutigaarput.